

Σ Η Μ Ε Ι Ω Μ Α

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΤΕΝΝΥΣΟΝ *

(Α π' ἀφορμὴ τῆς «Βασίλισσας τοῦ Μάη»)

Ἐνα κομμάτι ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τοῦ Τέννυσον «Ἡ Βασίλισσα τοῦ Μάη» εἶχε δημοσιευτεῖ στὸ περιοδικὸ «Βωμός» στὸ πρῶτο τοῦ φύλλο, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1918. Τώρα δίνω τὴ μετάφραση ὁλόκληρου τοῦ τραγουδιοῦ, συνοδεύοντάς τη μὲ λίγα λόγια ἀπάνω στὸ λυρικὸ ἔργο τοῦ Ἀγγλοῦ ποιητῆ. Ζητῶ ἀκόμα νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ κοντὰ στὴν ἱστορίαν τῆς ἀγγλικῆς «Βασίλισσας τοῦ Μάη» νὰ πῶ δυὸ λόγια καὶ γιὰ τὴ μικρὴ κ' ἴσα τρυφερή—ἡ λέξις χρωματισμένη μὲ λύπη—ἱστορία τῆς μετάφρασής μου. Ἡ ἱστορία αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἀδελφῆς μου τῆς Μαρίας—ποῦ τῆς ἀφιέρωσα καὶ τὸ 1918 τὴ μετάφραση καὶ ποῦ τὸ κάνω καὶ τώρα—, ἴσα συμπαιδικῆς μὲ τὴν Ἀλίκη τοῦ Τέννυσον.

Τὴ μερικὴ ἐκείνη μετάφραση τὴν ἔκαγα ἀπὸνα χειρόγραφο τῆς ἴδιας τῆς ἀδελφῆς μου ποῦ τῷ ἔτι ἀντιγράφει ἀπὸ μίαν ἐγγλέζικην ἀνθολογίαν, ἔχοντας μάθει ἐγγλέζικα τὸν καιρὸ τῆς ἀρρώστιας της, πολύχρονης ἀρρώστιας ποῦ τὴν ἔφερε στὸν τάφο· τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀλίκης ποῦ τὴ ζυγῶνεν μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀδελφῆς μου, ἡ Μαρία τὴ δηγότανε στὴ μητέρα μας μὲ τὴν ἡρωϊκὴν ὑστεροβουλίαν νὰ τὴν προδιαθέσῃ γιὰ νὰ ἰδῇ τὸ θάνατό της, κ' ἡ τρυφερὴ της καρδιά τοὺς τελευταίους παλμούς της τοὺς ἀφιέρωνε σὲ ξένον πόνο καὶ τὰ δάκρυα ποῦ ἦτανε νὰ χύνη στὸ δικό της τὸ προσεῖφαλο, τᾶχνε γιὰ ξένους καημούς, συγκινημένη ἀπὸ τοὺς ἀπλούς, τοὺς παρθενικούς, τοὺς σολωμικούς στίχους τοῦ Τέννυσον.

Γράφοντας τὸ ἀκόλουθο σημείωμα, ποῦ εἶναι τὸ περισσότερον, ἡ πληρωσὴ μιᾶς ἀνάγκης μου γιὰ νὰ ἐκφρασθῶ, ὕστερ' ἀπὸ τὸ διάβασμα τῶν «Λυρικῶν» τοῦ Ἀγγλοῦ ποιητῆ, δὲν πρόκειται νὰ κρίνω τὸ ἔργο του ἢ νὰ τὸ γνωρίσω πλείονα στὴν πατρίδα μας. Ἀκόμα θὰ περιορισθῶ σὲ λίγες βιογραφικὰς σημειώσεις γιὰτὶ ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ζωὴ ἐνὸς ποιητῆ εἶναι κάποτε κἔνα τραγοῦδι του. Κι αὐτὸ συμβαίνει ἐξαιρετικὰ γιὰ τὸν Τέννυσον. Δὲ θάθελα νὰ ξεραμ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Σαπφῶς τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὸ «Δέδυκε μὲν ἅ Σελάναν...» κι ἀπὸ τοῦ Κρυσταλλῆ ἓνα τραγοῦδι του. Καθὼς θάθελα καὶ δική μου· ἦταν ἓνα τραγοῦδι μου, ἂν μοῦτιαν δοσμένο νὰ τὸ τραγουδήσω σὰν τὸ Σολωμὸ καὶ σὰν τὸν Τέννυσον. Τ' Ὀλύμπιον τὸ περπάτημα ἐνὸς στίχου μᾶς δίνει ὅλον τὸν ποιητῆ, καθὼς ἓνα περπάτημα μᾶς φανερώνει τὴ θεά. Ἀπὸ μιὰ νότα του φαίνεται τὸ πουλί ἀηδόνι κι ὁ ποιητὴς ἂν εἶναι εὐγενής, λόρδος, ἢ ἂν ὑπάρξῃ καὶ ἓνα

* Βιβλιογραφία. Α. Η. Waugh «Ἀπομνημονεύματα τοῦ λόρδου Τέννυσον», Λονδῖνο, 1892. Ritchie «Ὁ Τέννυσον, ὁ Ράσκιν καὶ οἱ Μπράουνινγκ», 1895. «Ἡ ζωὴ τοῦ Τέννυσον, γραμμένη ἀπὸ τὸ γιό του, Λονδῖνο, 1897. «Ξένοι συγγραφεῖς» τοῦ de Wyzewa, Παρίσι 1896.

ώραίο, απλό, τσοπανόπουλο σάν τὸ Λαβίδ, ἢ τὸν Ἀπόλλωνα, βουκό τοῦ Ἀδμητου.

Ἄλλως τε τί μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ ζωὴ ἐνὸς ποιητῆ ἢ ἡ ζωὴ τοῦ Πλάτωνα; Ἕνας ναύτης τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου ἔχειμεγαλύτερη ἱστορία ἀπ' ὅποιον ἐνδοξο. Ἡ ζωὴ τοῦ Γέντερ εἶναι ἡ ἀνακάλυψη τῆς δαμαλίδας, τοῦ Νεύτωνα τὸ πέσιμο τοῦ μήλου (καθὼς καὶ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἀνθρώπων).

«Οἷη περ φύλλων γενεή, τοίη δε καὶ ἀνδρῶν»

Καθὼς τὰ φύλλα ἐνὸς δέντρου παρόρϋλλου δὲ μοιάζει κινέμεν μετὰ ἄλλο, ἔτσι καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ζοῦν σχεδὸν τὴν ἴδια ζωὴ. Τί σημαίνει τώρα ἂν τὸνα μαραίνεται καὶ τᾶλλο πέφτει γληγορώτερα. Πὼς φρύγεται τὸνα καὶ πὼς τᾶλλο στρεφώνεται ἀπὸ τὸ βοριά. «Γιὰ τοὺς μεγάλους ἄντρες» λέει κάπου ὁ Ἕμερσον «τὰ ξαδέφια τους δὲ θᾶχαν τίποτα νὰ μᾶς ποῦν. Ἔχουν τίς μικρότερες βιογραφίες!»

Ἀναφέρω, πρὶν πῶ τίποτα ἐγώ, τί φρονοῦν γιὰ τὸν Τέννyson ὁ Πόε καὶ ὁ Ἕμερσον. Ὁ Πόε τὸν θεωρεῖ τὸν εὐγενέστερο ποιητῆ τοῦ ἔζησε ποτέ. Εἶναι λέει, ὁ εὐγενέστερος ποιητής, ὅχι γιατί οἱ ἐντύπώσεις ποῦ παρᾶγει εἶναι πάντα οἱ βαθύτερες, ὅχι γιατί ἡ ποιητικὴ διέγερση ποῦ παρέχει εἶναι πάντα ἡ πιὸ ἐντατικὴ, ἀλλὰ γιατί εἶναι πάντα ὁ πιὸ αἰθέριος καὶ ὁ πιὸ ἀγνός. Κανένας ποιητής δὲν εἶναι τόσο λίγο «γῆινος».

Κι ὁ Ἕμερσον: «Δὲν ὑπάρχει λεπτότερο αὐτὴ κανένας δὲν κατέχει σὰν καὶ αὐτόν, δὲν ἐξουσιάζει τὰ κλειδιά τῆς γλώσσας. Ἀπὸ τὸ κοντίλι του ρέει τὸ χρώμα, σὰν τὴν αὐγὴ, ἀπάνου ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα καὶ σὲ τόσο πλούσια κύματα, ποῦ δὲ χάνουμε ποτέ τὴν κεντρικὴ τους ἰσχύα. Καὶ μέσ' ἀπ' ὅλες του τίς λεπτότητες ἔφταος στὸ κοινό... Χρειάζεται ἀντικείμενο στὴν ποίησή του καὶ δὲν ἀνεβαίνει στὰ ὄρη τῶν ὄραμάτων γιὰ νὰ φέρει τὰ μευστικά τους στὸ λαό. Ὑπάρχουν ὅλες οἱ διαβίθμισες στὴν ποίηση καὶ πρέπει νὰ εἴμαστε εὐγνώμονοι γιὰ κάθε ὁμορφο ταλέντο. Πάντα ὅμως τὸ κέρδος τοῦ αὐτοῦ ἀποτελεῖ μιὰ πρῶτην ἐπιτυχία (Ἔδω ὁ Ἀμερικανὸς σοφὸς θέλει νὰ πῇ πὼς χρειάζονται καὶ ἄλλα στοιχεῖα ἐκτὸς τῆς μουσικότητος). Ἡ καλύτερη ὑπηρεσία ποῦ πρόσφεραν οἱ καλύτεροι ποιητὲς εἶναι ὅτι ἐδειξαν πόσο χαμηλὸ καὶ πόσο ἀνέμπνεφτο ἦταν τὸ γενικό τους στὴλ καὶ ὅτι μιὰ ἢ δυὸ φορές μονάχα ἐδόνησαν τὴν ἀψηλὴ χορδὴ. (Σ' αὐτὸ συμφωνεῖ καὶ ὁ Πόε λέγοντας ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ Μίλτων ἦταν ἀφήγησις καὶ πρόξα καὶ βέβαια λίγες εἶναι καὶ κορφές τῆς τέχνης καθὼς λίγες εἶναι καὶ κορφές τοῦ Ὀλύμπου καὶ γιὰ νὰ φτάση κανεὶς τὰ σύννεφα πρέπει νὰ ὑψωθῇ πρῶτ' ἀπὸ τὴ γῆς.

Ὁ Τέννyson εἶταν μεγάλος ποιητής, ὅχι χάρις στοὺς κριτικούς καὶ στίς κριτικὲς τους, ἀλλὰ χάρις στίς ὁπλὲς καὶ ἀθῶες καρδιὲς ποῦ τίς τραγοῦδῃσε καὶ ποῦ σ' αὐτὲς ἀποτάθηκε. Στίς ὁποῖες εὐγενικὲς καρδιὲς ποῦ ἀτοξήσαν τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἀκαθόριστης μουσικῆς τους διάθεσης, π.χ. τῆς λύτης γιὰ τὸ θάνατο μιανῆς κόρης, ἀπόναν ποῦ αἰσθάνεται λεπτότερα, ἀψηλότερα, ποῦ χρεωστὰ νὰ κοινωνεῖ καὶ στοὺς ἄλλους τὸ χάρισμα του, τὴ δωρεὰ του αὐτῇ, ποῦ-

χει στο τέλος αυτό το καθήκον, και πού ζητᾷν ἀπ' αὐτόν τὸ θεῖκὸ χρησμὸ σὰν ἀπὸ τὸν Κάλχα τῆς Τέχνης καὶ τὴν Πυθίᾳ τῆς. Ἀποδείξει αὐτοῦ εἶναι ἡ ὁμοιότης, πολὺ ἢ λίγο, τῆς συγκίνησεως τοῦ ποιητῆ μετὰ τὴ συγκίνηση τοῦ ἀναγνώστη πού διαβάξει τὸ τελεμένο ἔργο καὶ πού ἐμπνέεται μετὰ τὸ δικό του τὸν τρόπο, διαβαζοντας τὸ ἔργο πού δὲ θὰ μπορούσε νὰ γράψῃ, γιατί θάνοιθε εἰδος ἀσφυξία πολεμώντας ν' ἀνατνεύσῃ τὸν ἴδιον ἀέρα μετὰ τὸν ποιητῆ, μῦλο πού θὰ δονεῖτο ἀπὸ τὴν ἴδια διάθεση, μὰ πού δὲ μπορεί νὰ τὸ κἀνῃ δίχως τὸ μέσασμα τοῦ ποιητῆ.

Κι ὁ Τέννυσον εἶναι ὁ ποιητὴς ὅπως φαντίζονται τὸν ποιητῆ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἔτοιμοι νὰ ἀπογοητευθοῦν ὅταν τὸν γνωρίσουνε ἢ νὰ ἐνθουσιαστοῦν. Εἶναι ὁ ποιητὴς πού δίνει ἔκφραση στὰ ὥραῖα τὰ ἀνθρώπινα, πού ψυχὴ τους εἶναι ἡ ὁμορφιά τους· στὰ σιωπηλὰ τὰ ὁμορφα, πού φωνὴ τους μουσικώτατη εἶναι ἡ ὁμορφιά τους· πού κλείνουν μέσα τους ὅση μουσικὴ κλείνει ἡ ψυχὴ ἑνὸς Ὁρφέα ἢ ἑνὸς Μπελλίνι χωρὶς νὰ μπορούν νὰ τὴν ποῦν. Εἶναι ὁ ποιητὴς τῶν «ἀνάκουστων μελωδιῶν» τοῦ Keats κι ὁ τραγουδιστὴς τους. Εἶναι ὁ μάγος πού ξεγυιτρεῖ τὰ πράγματα. Εἶναι ποιητὴς ὁμορφος σὺν ποιητικῷ πλάσμα. Εἶναι ὁ «Poète charmant» — κατὰ τό : «Prince charmant». Κάθε πρᾶγμα ἔχει τὸν ἑραστή του καὶ τὸν ποιητὴ του. Ὁ Τέννυσον εἶναι ὁ πειρητὴς κι ὁ ἑραστής τῶν ὥραίων πραγμάτων. Ὅπως ὁ Χριστὸς εἶδε γιὰ τοὺς τυφλοὺς, ἄκουσε τὸ τραγοῦδι τῶν ἐλπίων, περπάτησε γιὰ τοὺς παραλυτικούς, παίρνοντας ἐπαθλο τὸ φῶς τους, τὴ μιλιὰ τους καὶ τὸ περπάτημά τους, ὁ Τέννυσον τραγοῦδῃσε τὴν ἄφωνα χαρὰ τῶν ῥόδων, τῶν λουλουδιῶν κι ἀντέγραψε τὸ φιλίφλημα τοῦ ρυακιοῦ καὶ τὴ βοῇ τῆς θάλασσης· ἔκλεψε μετὰ τὴν πένα του ἕνα κομμάτι γαλανοῦ καὶ κἀνει μιὰ σελίδα του ἕνα φεγγαροφῶτιστο τοπεῖο. Κεῖραλε στὸ χαρτὶ τὴ μουσικὴ καὶ τὸ φῶς τοῦ ρυακιοῦ, τὸ φῶς τοῦ ῥαυνοῦ, τὸ μῦθο τῶν ἀνθέων, τὸ μῦθο πού μάταια τὸ ζήτησε ζωντανιστὸ ὁ Ἀνακρέων ἀπ' τὸ Ῥόδο ζωγράφου Τραγοῦδῃσε τὰ ὥραῖα πρᾶγματα, τοὺς ὥραίους πόρους, τοὺς ὥραίους θανίτους, τὰ ῥόδα, τὴ Maud. Δὲ βρέθηκε ἔτσι στὴν ἀνάγκη νὰ ζητήσῃ ὅ,τι ὁ ὁ Μπωντελαίρ. «Θέ μου, δώσε μου τὴ δύναμη νὰ θεωρήσω τὸ κορμί καὶ τὴν καρδιά μου δίχως ἀηδία». Τὶ ἀγνιστὶώτερο ἀπὸ τὸ νὰ δῇς τὸ ξεψύχισμα μιᾶς κόρης ; Ἐκεῖ πεθαίνει ὅλη ἡ ὁμορφιά κι ὅλη ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς. Τῆς ζωῆς πού ἱστορίᾳ τῆς εἶναι δυὸ μέρη. Ἡ πρωτομαγιά κ' ἡ μέρα τοῦ θανάτου ! Ὁ θάνατος μιᾶς ἀδελφῆς, λέει ὁ Arthur Ransome, ἔδωκε στὸν Οὐάιλντ, στὸν Ντέ Κίνσεϋ, στὸ Χούντ τὴν ἰδέα τῆς θνητότητας... Θὰ μπορούσε νὰ πῶ τὴν ἀποκαθαρτικὴν ἰδέα τῆς θνητότητας. Ἐχτός ἀπὸ τὸ θάνατο τῶν κοριτσιῶν, τῆς Ἀλίκης στὴ «Βασίλισσα τοῦ Μάη» καὶ τῆς Ἑμμης στὸ «Παιδικὸ νοσοκομεῖο», πού πεθαίνει ἀφίνοντας τὰ χέρια τῆς ἔξω ἀπὸ τὸ κρεβάτι γιὰ ν' ἀναγνωρίσῃ ὁ Θεὸς τὴν ψυχούλα τῆς, εἶναι ὑπέροχος ὁ Τέννυσον ὅταν μιλάει γιὰ τὴ ζωὴ τῶν λουλουδιῶν τὸ μῦθο τους γίνεται τραγοῦδι, ἡ πνοὴ τους στίχος, τὸ σάλεμά τους νόημα. Κ' εἶναι γι' αὐτὸν ἀγάπη τὸ φίλημα τοῦ ποιητῆ στὰ ἄνθη, ὅμοια καθὼς γιὰ τὸν Οὐγγὼ εἶτανε τῶν ἀγγέλων στ' ἀστέρια. Εἶν' ὁ ποιητὴς πού δὲν ξεστόμισε τίποτα τὸ ταπεινὸ, τὸ πρόστυχο, καθὼς εἶπε στὴ βασίλισσα

Βικτωρία. Κι όχι γιατί δε θέλησε, αλλά γιατί δε *μπορούσε*. Αυτή εἶν' ἡ διαφορά. Καθὼς εἶπε ὁ Οὐάιλντ : τὰ μεγαλύτερα κακουργήματα γίνονται στὸν ἐγκέφαλό μας. Ἀνάλογα θάλεγε κανεῖς· καὶ τὰ μεγάλα τραγούδια. Ναι, μὰ ποῖος ἔχει τὴ δύναμη νὰ προβάλῃ πιστὰ στὸ χαρτί τίς εἰκόνες ποὺ ζουγραφίζονται στὸ μυαλό του ἢ τίς μελωδίες ποὺ ἀκούγονται κεῖ μέσα ; Γι' αὐτὸ πολλοὶ Μιχαηλάγγελοι πέθαναν χωρὶς ἓνα πίνακα, πολλοὶ Βύρωνες χωρὶς ἓνα τραγούδι !.

Τραγούδια τοῦ Τέννyson εἶνε οἱ ὥραιες γυναῖκες, ἡ θάλασσα, τὰ ταξίδια, ἡ Λευτεριά, οἱ ἥρωες, οἱ ἱππότες, τᾶνθη, τὰ δάκρυα. Εἶν' ὁ ποιητὴς τοῦ «Παλατιοῦ τῆς Τέχνης» ποὺ τὸ κατοικεῖ ἡ Ὁμορφιά, ἡ Καλωσύνη κ' ἡ Γνώση. «Δὲν πῆρε, λέει, τυχαία ὁ Θεὸς ἓνα κομμάτι λάσπη κέκανε τὸν ἄνθρωπο, πλάθοντάς τον μὲ τὰ δάκρυα τῶν ἀγγέλων !»

Θὰ τελειώσω μιλώντας γιὰ δυό-τρια τραγούδια του, χαρακτηριστικὰ τοῦ μουσικοῦ του ταλέντου. Καθὼς ὁ Κῆρς εἶχε λεπτότατη τὴ γεύση καὶ τὴν ὄσφρηση, τόσο ποὺν μπορούσε ν' ἀριθμῇ τὰ λουλούδια ἑνὸς περβολιοῦ τῇ νύχτᾳ, ὁδηγημένος ἀπὸ τίς μυρουδιές, — Ἄς λέει ὁ Brunetiere ὅτι ἡ ὄσφρηση εἶναι «le plus animal des sens !» Μπορεῖ νὰ εἶν' ἔτσι γιὰ τοὺς... σκύλους, — ἔτσι ὁ Τέννyson εἶχε τὴν ἀκοή. Γι' αὐτὸν τὸ ἀργὸ σάλεμα τοῦ ῥόδου μέσα στὴν ἡρεμνίᾳ, τὴ μουσικὴ τῇ νύχτᾳ εἶναι ἡ δόνησι χορδῆς. Στὸ διάβασμα μερικῶν τραγουδιῶν του, ἡ καρδιά μελωδεῖ σὰ βιολί. Οἱ ἴνες μας ὅλες τρέμουν ἀνεπαίσθητα σὲ μιὰν ἀνάκουστην, ἀτόμακρη μουσικὴ πνοή. Ἀκούει καθὼς ἀκούγε τᾶστρο ὁ Πυθαγόρας. Στὸ τραγούδι του : «Παραμονὴ τῆς Ἀγίας Ἀννας», ἡ προσευχόμενη καλογριά ἀκούει τοὺς ἀγγέλους νὰ συνοδεύουν τὸν ὕμνο τῆς, καθὼς τοὺς ἀκούγει ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας, ἱερουργώντας. Στὸ «τραγούδι τοῦ ποιητῆ» τὸ ἀηδόνι ἀκούγοντας τὸν ποιητὴ νὰ τραγουδᾷ σκέπτεται σωτῆρα. «Τραγουδήσα κέγὼ πολλά τραγούδια, μὰ κανένα τόσο θεῖο· αὐτὸς (ὁ ποιητὴς) τραγουδεῖ τὶ θάναι ὁ κόσμος ὅταν σωθοῦν τὰ χρόνια !» Κι αὐτὸς εἶν' ὁ Τέννyson· νοσταλγεῖ — τὸ ζῆμα μὲ τὴ σημασίᾳ τοῦ μέλλοντος — τὸν καιρὸ ποὺ δὲ θὰ ὑπάρχει πιά τίποτα γιὰ τὰ μάτια καὶ γιὰ καρμὶν ἄλλην αἴσθησι ἀπὸ τὴν ἀκοή· ὅταν στὸ χάος τῆς αἰωνιότητος θὰ ἤχουν οἱ κόσμοι στὸ ἄπειρο καὶ θ' ἀντηχοῦν οἱ ὥσπασμένοι αἰῶνες τῶν περασμένων κι ὁ ποιητὴς, ψυχὴ καὶ θὰν τ' ἀκούει. Κ' ἡ ἴδια ἀτόμακρη κι ἀτόκοσμη μουσικὴ ἀντηχεῖ σὺν τραγούδι «Ὁ θάνατος τοῦ κόκκου». Καὶ θέλει τὴ μουσικὴ καὶ γιὰ τὰ πράγματα ποὺ ἀγατᾷ. Περιμένοντας τὴ Μὲντι κάτου στὸ περβόλι, λέει : «Ὅλη τὴ νύχτα τὰ ῥόδα γρικούσαν τὰ φλάουτα, τὰ βιολιά...»

Ὁ Τέννyson, σὰν τὸ δικό μας τὸ Σολωμό, εἶχε πᾶντι ἰδανικό του τὴν τελειοποίησιν τῆς τέχνης του. Ἡ φροντίδα του αὐτὴ συγκεντρωμένη με τὴ ζωηράδα καὶ τὴ θέρημ τοῦ αἰσθηματός του, ποὺ ἐντυπώνει στὸ ἔργο του ἓνα χαρμηλὸ πρωτοτυπίας, ἔγινε ἀφορμὴ νὰ ὀνομαστῇ «Ὁ πῶς κλασσικὸς ἀπὸ τοὺς ρωμαντικούς». Ἡ ἀριστοκρατικὴ τὴν λεπτότητα μαζί μὲ τὴν ἀγροτικὴ, τὴ φυσικὴ ὁρσερότητά του δίνει ὅλη τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης του καὶ τῆς ζωῆς του. Ἡ Μούσα τὸν εἶνε βγαρμένη σὲ τρία ὄργανα. Παίζει τὴ βασιλικὴ ἀρπα τοῦ Δαβὶδ, τὸ θεῖο βιολί τοῦ Παγανίνι, τὸν αὐλὸ τοῦ βοσκῆς στὴν πλαγιά τοῦ Παρ-

νασοῦ. Καὶ διαπρέπει πρὸ πάντων στὴν ἔλεγεία, χάρις στὴ δημιουργικὴ δύναμη τῆς φαντασίας του καὶ στοῦ στίχου τὴ μελωδικότητα, ὅταν πενθεῖ τὰ ὠραῖα τὰ πράγματα. Καὶ τραγουδεῖ τοὺς πρὸ αἰθέριους θανάτους. Γιατὶ ποῖος ξέρεי ἂν τὸ θεϊκὸ καὶ γιομάτο ἀλλαγῆς τραγοῦδι τοῦ ἀηδονιοῦ δὲν κλαίει τὸ πέσιμο ἑνὸς φύλλου ἢ τὸ στάλαμα μιανῆς σταγόνας ; Διαβάζοντάς τον κανέναν θυμᾶται καὶ νιώθει τὸν περιεργὸ τὸ στίχο τοῦ Σολωμοῦ γιὰ τοῦ νεροῦ τὴ στάλα. « Ἀλληλοῦα ἐγὼ κ' ἐκείνη ». Ὁ ποιητὴς θεός, ἰσόθεος, τ' ἀκούει ὅλα ὅταν παραπονοῦνται καὶ ὅταν χαίρουν. Ἀκούει τοὺς σταλαμους τῶν δροσοσταλίδων, τίς γεννήσεις τῶν ψυχῶν καὶ τῶν λευκοῦδιῶν τοὺς θανάτους. Οἱ ἐλεγείες τῆς Ἀλίκης καὶ τῆς Ἑμμης, τοῦ φίλου του τοῦ Ἀρθουρ Χάλλαμ, εἶνε ἴσα θεῖες, ἴσα μουσικῆς κῆσα ἄλλα παθητικῆς μὲ μιὰν ἔλεγεία τοῦ Ραχμανίνωφ.

Καὶ θάθελα ν' ἀναφέρω τὸ τραγοῦδι του : « Τόνειρο τῶν ὠραίων γυναικῶν » ποὺ θρηνεῖ τὴν Ἰφιγένεια καὶ τὴν κόρη τοῦ Ἰεφθάς, ποὺ δοξάζει τὴν Κλεοπάτρα καὶ δικαιολογεῖ τὴν Ἑλένη, ποὺ γι' αὐτὴν ἔγιν' ἕνας πόλεμος. Θὰ πέθαινε καὶ αὐτὸς « τοιῇδ' ἀμφὶ γυναικί ! »

Καὶ τώρα, λίγα λόγια γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Τέννyson πού, καθὼς εἶπα, εἶναι σὰν ἕνα τραγοῦδι του.

Ἡ ἱστορία του εἶναι πατριαρχικὴ ἱστορία. Ἱστορία ὠραίας ζωῆς· θρυλικὴ ἱστορία ποιητῆ. Γιὸς τσοπάνη, ποῦχε ἄλλα ἔντεκα παιδιά, γεννήθηκε στὶς 6 Αὐγούστου τοῦ 1809 στὸ Σομμέρσμπυ. Σπούδασε λαμπρὰ στὸ Καϊμπριτζ. Τὸ 1827 τύπωσε μὲ ἕναν ἀδελφὸ του τὸ πρῶτο του βιβλίον. Τὰ « Ποιήματά » του. Τὸ 1850 παντρεύθηκε τὴν Ἑμιλυ Σέλιγκουντ, ὅστερα ἀπὸ χρόνων ἀγάπης. Πρὶν, εἶχε χάσει τὸν καλύτερό του φίλον, τὸν ποιητὴ Ἀρθουρ Χάλλαμ, ποὺ ὁ θάνατός του ἐκλόνησε πολὺ τὸν Τέννyson. Σύγκαιρα μὲ τὸ γάμον του ἔγινε « δαφνοστεφανωμένος ποιητής », « ποιητὴς τοῦ σιέματος » διαδεχόμενος τὸν Wordsworth. Τὸ 1859 δημοσίευσεν τὰ « Εἰδύλλια τοῦ Βασιλιᾶ ». Καὶ τότε τὸν... πρωτοπρόσέξαν εὐνοϊκὰ οἱ κριτικοί, ἀφοῦ πιά εἶχε καταχτήσει ποιητικὰ τὴν Ἀγγλίαν. Συνδέθηκε μὲ μεγάλη φιλίαν μὲ τὸ Γλάδστωνον, ἕναν ἀπὸ τοὺς θερμότερους θαυμαστὰς του. Τὸ 1884 τοῦ δόθηκε τίτλος βαρόνου. Ὁ Τέννyson δούλεψε καὶ γιὰ τὸ θέατρο μὲ ἐπιτυχίαν Πέθανε γεμάτος δόξα τὸ 1892. Στὸ φυσικὸ του ἦταν ὠραίος μὲ ὁμορφὰ καὶ λεπτὰ χαρακτηριστικὰ, ἀπλὸς καὶ εὐγενικός. Τέτιον τὸν δείχνουν τὰ πορταῖτα τοῦ Lawrence (1838), τοῦ Watts (1865) καὶ τοῦ John Millais (1881).

ΝΙΚΟΣ ΛΑΓΔΗΣ